

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Юридичний факультет

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи та
розвитку

« 26 » травня

С.М. Кваша
2021 р

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні Вченої ради юридичного факультету

Протокол № 1 від « 8 » травня 2021 р.

Декан факультету О.С. Яра

на засіданні кафедри міжнародного права та
порівняльного правознавства

Протокол № 1 від « 19 » травня 2021 р.

Завідувач кафедри

В.В. Ладиченко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий

спеціальність – 081 «Право»

Розробник: к.ю.н., доцент Головка Л.О.

Київ 2021

1. Опис навчальної дисципліни**ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА**

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Галузь знань	08 «Право»	
Освітньо-науковий рівень	третій	
Освітній ступінь	доктор філософії з права	
Спеціальність	081 «Право»	
Освітньо-наукова програма	081 Право	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	Не передбачено	
Курсовий проект (робота)	Не передбачено	
Форма контролю	екзамен	
Показник навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30	30
Практичні, семінарські заняття	30	30
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90	90
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4	4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Принцип верховенства права» є ознайомлення із сучасними підходами до розуміння та застосування верховенства права та його складових, методологією наукового дослідження принципу верховенства права, практикою реалізації верховенства права в європейських країнах, систематизація напрямів та способів вирішення проблем, накопичених у законодавстві, забезпечення оволодіння аспірантами сукупністю спеціальних теоретичних знань, а також практичних навичок у реальній практиці правозахисної, правозастосовної, наукової та іншої діяльності фахівців правничого профілю.

У професійному аспекті завдання навчального курсу є підготовка фахівців, здатних

до проведення самостійних наукових досліджень; формулювання теоретичних та практичних висновків і пропозицій на основі аналізу відповідних теоретичних джерел, нормативно-правових актів; здійснення роботи у напрямі інтерпретації верховенства права у світлі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Завданням навчальної дисципліни є аналіз сучасних підходів до розуміння верховенства права, проблеми забезпечення верховенства права на сучасному етапі державотворення в Україні, дослідження наукової літератури з метою продукування власних наукових ідей та практично-орієнтованих інноваційних пропозицій із забезпечення верховенства права в Україні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

знати основні науково-методологічні проблеми теорії верховенства права; визначення основних категорій та понять, основні наукові здобутки теорії верховенства права, а також узагальнення судової практики;

вміти застосовувати отримані знання до конкретних життєвих ситуацій; юридично грамотно та аргументовано захищати певне правове рішення, викладати його в усній та письмовій формі; виявляти недосконалість окремих норм та проблеми у їх застосуванні, знаходити шляхи їх вирішення; орієнтуватись у напрямках забезпечення верховенства права на сучасному етапі державотворення в Україні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі *компетентності*:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати комплексні проблеми в сфері професійної діяльності, у тому числі дослідницько-інноваційної, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань в галузі права.

Загальні компетентності:

здатність ініціювати та виконувати (індивідуально або в науковій групі) наукові дослідження, що приводять до отримання нових знань у сфері правничої науки;

здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, генерування нових ідей та досягнення наукових цілей.

Фахові компетентності:

набуття глибоких, обґрунтованих фахових знань; детальні або дуже детальні знання спеціальної області дослідження в галузі права у поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної області дослідження

здатність знаходити, контекстуалізувати та інтерпретувати значну кількість теоретичного та нормативного матеріалу;

здатність аналізувати методологічні проблеми загальної теорії права, галузевих юридичних наук.

Спеціальні компетентності:

знання та розуміння предметної області дослідження;

здатність планувати та виконувати сучасні інтелектуальні дослідження, як на запити стейкхолдерів так і сучасної світової наукової спільноти для досягнення науково обґрунтованих теоретичних або експериментальних наукових результатів, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для правничої сфери;

здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових та комплексних ідей в межах предметної області дослідження.

Програмні результати навчання:

глибоко розуміти теорію та методологію юридичних досліджень та вміти їх застосовувати для ідентифікації наукових гіпотез та використання у власних наукових дослідженнях та у викладацькій діяльності;

застосувати ідеї та концепції сучасної теорії права і держави, основних інститутів галузевих юридичних наук для розв'язання завдань наукового дослідження;
інтегрувати положення теорії держави і права, галузевих юридичних наук з метою отримання нових науково-обґрунтованих результатів.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Доктрина верховенства права

Поняття «верховенство права». Концепції верховенства права. Елементи верховенства права. Верховенство права у національних та міжнародних правопорядках. Верховенство права і демократія. Верховенство права і права людини. Вимірювання рівня верховенства права.

Тема 2. Історичні витоки верховенства права

Становлення й розвиток принципу верховенства права. Розвиток концепції прав людини в різних країнах у різні історичні епохи. Перелік міжнародних організацій, що опікуються правами людини. Методологія наукового дослідження принципу верховенства права. Поняття, сутність та ознаки принципу верховенства права.

Тема 3. Підходи до розуміння та застосування верховенства права і його складових

Сучасні підходи до розуміння верховенства права. Багатоаспектність і динамізм верховенства права. Основні складові верховенства права з урахуванням нових доктринальних напрацювань.

Тема 4. Верховенство права у світлі євроінтеграційних процесів

Практика реалізації верховенства права в європейських країнах. Реалізація принципу верховенства права в Україні як один із напрямів євроінтеграційного процесу. Формування вимог принципу верховенства права західною правовою традицією.

Тема 5. Проблеми забезпечення верховенства права на сучасному етапі державотворення в Україні

Окремі проблеми забезпечення верховенства права в сучасній Україні. Шляхи удосконалення забезпечення верховенства права в Україні. Проблеми взаємодії верховенства права з верховенством закону в контексті реалізації ідеї правової держави

Тема 6. Толерантність і європейські правові цінності

Толерантність і терпимість як юридичні категорії. Суспільства, засновані на толерантності. Вимоги до толерантності. Недискримінація. Толерантність і демократія. Суспільна мораль і толерантність.

Тема 7. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини

Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Протокол № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини. Право на справедливий суд та право на ефективний засіб юридичного захисту.

Тема 8. Права людини у світлі Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод

Права людини і верховенство права. Права людини і Конституція України. Офіційні тлумачення положень Розділу 2 Конституції України.

Тема 9. Шляхи подолання недоліків у застосуванні складових верховенства права судами України

Покращення доступу до правосуддя. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки. Аналіз рішень Європейського суду з прав людини проти України.

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА»**

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин												
	Усього	Денна форма					Заочна форма						
		у тому числі					у тому числі						
		Л	П	Лаб	Інд	с.р.	Л	п	Лаб	Інд	С.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 1 Доктрина верховенства права	14	2	2			10	14	2	2				10
Тема 2. Історичні витоки верховенства права	18	4	4			10	18	4	4				10
Тема 3. Підходи до розуміння та застосування верховенства права і його складових	14	2	2			10	14	2	2				10
Тема 4. Верховенство права у світлі євроінтеграційних процесів	18	4	4			10	18	4	4				10
Тема 5. Проблеми забезпечення верховенства права	14	2	2			10	14	2	2				10

на сучасному етапі державотворення в Україні												
Тема 6. Толерантність і європейські правові цінності	12	4	4			4	12	4	4			4
Тема 7. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини	20	4	4			12	20	4	4			12
Тема 8. Права людини у світлі Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод	20	4	4			12	20	4	4			12
Тема 9. Шляхи подолання недоліків у застосуванні складових верховенства права судами України	20	4	4			12	20	4	4			12
Усього годин	150	30	30			90	150	30	30			90

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Доктрина верховенства права	2
2	Історичні витоки верховенства права	4
3	Підходи до розуміння та застосування верховенства права і його складових	2
4	Верховенство права у світлі євроінтеграційних процесів	4
5	Проблеми забезпечення верховенства права на сучасному етапі державотворення в Україні	2
6	Толерантність і європейські правові цінності	4
7	Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини	4
8	Права людини у світлі Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод	4
9	Шляхи подолання недоліків у застосуванні складових верховенства права судами України	4
	Разом	30

Практичне заняття 1. Доктрина верховенства права (2 год.)

Питання для опрацювання:

1. Поняття «верховенство права».
2. Концепції верховенства права.
3. Елементи верховенства права.
4. Верховенство права і демократія.
5. Верховенство права і права людини.
6. Вимірювання рівня верховенства права.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрийте власний науковий підхід до верховенства права у національному правопорядку

Самостійна робота (10 год.):

Теми рефератів:

1. Пріоритетність (вищість) закону в ієрархії нормативних актів
2. Стан виконуваності законодавства
3. Законність в умовах надзвичайного права

Практичне заняття 2. Історичні витоки верховенства права (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Становлення й розвиток принципу верховенства права.
2. Розвиток концепції прав людини в різних країнах у різні історичні епохи.
3. Перелік міжнародних організацій, що опікуються правами людини.
4. Методологія наукового дослідження принципу верховенства права.
5. Поняття, сутність та ознаки принципу верховенства права.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрийте власний підхід до подальшого розвитку доктрини верховенства права.

Самостійна робота (10 год.):

Теми рефератів:

1. Історичні етапи розвитку верховенства права.
2. Принцип верховенства права в міжнародному праві
3. Ступінь розвиненості законодавчих процедур.

Практичне заняття 3. Підходи до розуміння та застосування верховенства права і його складових (2 год.)

Питання для опрацювання:

1. Сучасні підходи до розуміння верховенства права.
2. Багатоаспектність і динамізм верховенства права.

3. Основні складові верховенства права з урахуванням нових доктринальних напрацювань.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрити принцип багатоаспектності і динамізму верховенства права

Самостійна робота (10 год.):

Теми рефератів:

1. Дотримання принципу правомірних (легітимних) очікувань при ухваленні законів та інших нормативних актів.
2. Запобігання зловживанню повноваженнями
3. Законодавчі механізми обмеження дискреційних повноважень та запобігання зловживанню ними.

Практичне заняття 4. Верховенство права у світлі євроінтеграційних процесів (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Практика реалізації верховенства права в європейських країнах.
2. Реалізація принципу верховенства права в Україні як один із напрямів євроінтеграційного процесу.
3. Формування вимог принципу верховенства права західною правовою традицією.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрити реформування європейської системи розуміння та застосування верховенства права.

Самостійна робота (10 год.):

Теми рефератів:

1. Доступність закону
2. Рівність перед законом
3. Основні індекси верховенства права

Практичне заняття 5. Проблеми забезпечення верховенства права на сучасному етапі державотворення в Україні (2 год.)

Питання для опрацювання:

1. Окремі проблеми забезпечення верховенства права в сучасній Україні.
2. Шляхи удосконалення забезпечення верховенства права в Україні.
3. Проблеми взаємодії верховенства права з верховенством закону в контексті реалізації ідеї правової держави

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрийте стан забезпечення верховенства права в Україні.

Завдання для самостійної роботи (10 год.):

1. Створіть презентацію на тему «Вимірювання верховенства права в Україні».
2. Підготуйте доповідь на тему «Основні проблеми верховенства права в Україні та їх причини».

Практичне заняття 6. Толерантність і європейські правові цінності (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Толерантність і терпимість як юридичні категорії.
2. Суспільства, засновані на толерантності.
3. Вимоги до толерантності.
4. Недискримінація.
5. Толерантність і демократія.
6. Суспільна мораль і толерантність.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому запропонуйте власний підхід до розуміння толерантності і терпимості як юридичної категорії

Завдання для самостійної роботи (4 год.):

Підготуйте реферат на одну з тем:

1. Толерантність і демократія.
 2. Суспільна мораль і толерантність.
- Толерантність і терпимість як юридичні категорії.

Практичне заняття 7. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
3. Протокол № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
4. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини.
5. Право на справедливий суд та право на ефективний засіб юридичного захисту.

Практичні завдання:

Підготуйте Ессе, в якому розкрийте принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини.

Завдання для самостійної роботи (12 год.):

Підготуйте добірку рішень Європейського суду з прав людини, які розкривають принцип верховенства права.

Практичне заняття 8. Права людини у світлі Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Права людини і Конституція України.
2. Офіційні тлумачення положень Розділу 2 Конституції України

Практичні завдання:

Підготуйте презентацію «Права людини і верховенство права»

Завдання для самостійної роботи (12 год.):

Підготуйте доповідь на одну з тем. До доповіді розробіть презентацію.

1. Право на справедливий суд.
2. Право на ефективний засіб юридичного захисту.
3. Верховенство права і права людини.

Практичне заняття 9. Шляхи подолання недоліків у застосуванні складових верховенства права судами України (4 год.)

Питання для опрацювання:

1. Покращення доступу до правосуддя.
2. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки.
3. Аналіз рішень Європейського суду з прав людини проти України.

Практичні завдання:

Підготуйте презентацію «Шляхи подолання недоліків у застосуванні складових верховенства права судами України»

Завдання для самостійної роботи (12 год.):

Підготуйте добірку рішень Європейського суду з прав людини проти України, які розкривають принцип верховенства права.

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧАМИ.

1. Поняття «верховенство права».
2. Концепції верховенства права.
3. Елементи верховенства права.
4. Верховенство права і демократія.
5. Верховенство права і права людини.
6. Вимірювання рівня верховенства права.
7. Становлення й розвиток принципу верховенства права.
8. Розвиток концепції прав людини в різних країнах у різні історичні епохи.
9. Перелік міжнародних організацій, що опікуються правами людини.
10. Методологія наукового дослідження принципу верховенства права.
11. Поняття, сутність та ознаки принципу верховенства права.
12. Сучасні підходи до розуміння верховенства права.
13. Багатоаспектність і динамізм верховенства права.

14. Основні складові верховенства права з урахуванням нових доктринальних напрацювань.
15. Практика реалізації верховенства права в європейських країнах.
16. Реалізація принципу верховенства права в Україні як один із напрямів євроінтеграційного процесу.
17. Формування вимог принципу верховенства права західною правовою традицією.
18. Окремі проблеми забезпечення верховенства права в сучасній Україні.
19. Шляхи удосконалення забезпечення верховенства права в Україні.
20. Проблеми взаємодії верховенства права з верховенством закону в контексті реалізації ідеї правової держави
21. Толерантність і терпимість як юридичні категорії.
22. Суспільства, засновані на толерантності.
23. Вимоги до толерантності.
24. Недискримінація.
25. Толерантність і демократія.
26. Суспільна мораль і толерантність.
27. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.
28. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
29. Протокол № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
30. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини.
31. Право на справедливий суд та право на ефективний засіб юридичного захисту.
32. Права людини і верховенство права.
33. Права людини і Конституція України.
34. Офіційні тлумачення положень Розділу 2 Конституції України
35. Покращення доступу до правосуддя.
36. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки.
37. Аналіз рішень Європейського суду з прав людини проти України.

ТИПОВЕ ТЕСТОВЕ ЗАВДАННЯ для визначення рівня засвоєння знань

1. Індекс верховенства права був впроваджений
 - 1) Радою Європи
 - 2) ООН
 - 3) Світовим Проектом Правосуддя

2. За ступенем визначеності можливої поведінки та характером державного забезпечення розрізняють
 - 1) права людини та свободи
 - 2) права людини і громадянина
 - 3) негативні та позитивні права людини
 - 4) загальні та спеціальні права

3. Доктрина ідеї верховенства права виникла у
 - 1) 16 столітті

- 2) 17 столітті
- 3) 18 столітті
- 4) 19 столітті

4. Назвіть назву підходу, що полягає в тому, що свавілля державної влади обмежено для захисту людської свободи та самостійності щодо захисту прав людини.

5. У Німеччині доктрина *Rechtstaat* базується на філософії

- 1) Канта
- 2) Гегеля
- 3) Дж. Локка
- 4) Ш. Монтеск'є

6. За колом та особливостями їх носіїв права людини поділяються на

- 1) негативні та позитивні права людини
- 2) права людини і громадянина
- 3) негативні та позитивні права людини
- 4) загальні та спеціальні права

7. Яка концепція полягає у визначенні верховенства права як певного кола засобів обмеження державного свавілля?

8. Визначення верховенства права відповідно до індексу верховенства права базується на наступних принципах (оберіть, яких саме):

- підзвітний уряд;
- якісні закони;
- якісні судові провадження;
- доступ до публічної інформації.

9. Найкращі результати Україна має у галузі розвитку

- 1) громадянського суспільства
- 2) боротьби з корупцією
- 3) якісного судового провадження
- 4) доступу до інформації

10. Термін «толерантність» і «терпимість» є тотожними.

- 1) так
- 2) ні

11. Принцип рівності перед законом був встановлений уперше у

- 1) давньоримському праві
- 3) давньогрецькому праві
- 4) Франції

12. В США свобода слова закріплена

- 1) у першій поправці до Конституції

- 2) у другій поправці до Конституції
 - 3) у третій поправці до Конституції
 - 4) у четвертій поправці до Конституції
13. Невіддільність верховенства права від прав людини найбільш очевидно проявляється в
- 1) Статті 4 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
 - 2) Статті 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
 - 3) Статті 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
 - 4) Статті 7 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
14. Що означає система *nulla poena sine lege*?
15. Надайте визначення терміну «мова ненависті».
16. Ознака права, яка полягає у закріпленні правових норм у певних чітких формах: нормативних актах, прецедентах, правових звичаях та ін.) кримінальну відповідальність за екологічну шкоду
- а) формальна визначеність
 - б) нормативна визначеність
 - в) концептуальна визначеність
17. Опосередкований правовими нормами ціннісно-орієнтований засіб упорядкування конфлікту (у т.ч. й правового), який заснований на взаємних поступках учасників суспільних відносин, метою та результатом функціонування якого є стан суспільної згоди і закріплення демократичних цінностей у суспільстві
- а) юридичний конфлікт
 - б) юридичний компроміс
 - в) ціннісна засада права
 - г) толерантність
18. Специфічна форма расизму, що полягає у нетолерантному, недружньому, ворожому ставленні по відношенню до циган як до представників окремої етнічної групи, заснована часто-густо на негативних стереотипах чи міфах – це ...
19. Розкрийте регламентацію права людини на свободу слова відповідно до ст. 10 ЄКПЛ.
20. Перелічіть моделі світськості в державах
21. Під гарантіями прав людини розуміється ...
22. Розкрийте зміст терміну «расизм»
23. Стан двостороннього зв'язку суб'єктів, заснований на правових суперечностях, що характеризуються порушеннями або перешкодою в реалізації ними свої інтересів і є причиною визрівання або настання кризи суспільних відносин
- а) ціннісна засада права
 - б) юридичний компроміс
 - в) юридичний конфлікт

г) толерантність

24. Програма оцінки рівню верховенства права в країнах на підставі дослідження певних критеріїв (доступність уряду, рівень корупції, дотримання фундаментальних прав, тощо).

- а) World Justice Index
- б) Rule of Law Index
- в) World Rule of Law

25. Принцип, що означає вимогу чіткості підстав, цілей і змісту нормативних приписів, особливо тих із них, що адресовані безпосередньо громадянам

- а) принцип правової безпеки
- б) принцип визначеності
- в) принцип пропорційності

26. Яке з перелічених прав захищено Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод?

- а) Право на щорічний відпочинок
- б) Право на повагу до приватного життя
- в) Право на працю
- г) Право на життя ненародженої дитини

27. Хто з перелічених суб'єктів не наділений правом подавати до Європейського суду з прав людини скарги на порушення Україною прав людини і основоположних свобод?

- а) держава, що не є стороною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
- б) держава, що є стороною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
- в) особа, що незаконно перебуває на території України
- г) громадянин України

28. Хто з перелічених суб'єктів не наділений правом подавати до Європейського суду з прав людини скарги на порушення Україною прав людини і основоположних свобод?

- а) Генеральна прокуратура України
- б) зареєстрована в Україні професійна спілка
- в) особа, що незаконно перебуває на території України
- г) особа, що перебуває під юрисдикцією України

29. Яким з перелічених осіб заборонене листування з Європейським судом з прав людини?

- а) особам, які незаконно перебувають на території України
- б) особам, довічно позбавленим волі за вироком суду
- в) особам, які перебувають в ізоляторах тимчасового утримання.
- г) жодній з перелічених осіб

30. Скарга якого з наведених суб'єктів проти України є непринятною у Європейському Суді з прав людини?

- а) громадянин України
- б) іноземець, що проживає в Україні
- в) професійна спілка
- г) обласна рада

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі поєднуються традиційні методи викладання у вищій школі (проблемний, евристичний, репродуктивний), прийоми та форми викладання (лекція, семінарське заняття) з новими, що передбачають використання активних форм навчання (тестів різного рівня складності), різнопланової науково-дослідної роботи під безпосереднім керівництвом викладача. Використовуються такі методи як:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні, наочні, практичні методи;
- індуктивні методи і дедуктивний метод;
- репродуктивні, творчі, проблемно-пошукові методи;
- навчальна робота під керівництвом, самостійна робота.

2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- методи стимулювання інтересу до навчання (створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу, пізнавальні ігри, навчальні дискусії, аналіз життєвих ситуацій);

- методи стимулювання обов'язку й відповідальності (роз'яснення мети навчальної дисципліни, вимоги до вивчення навчальної дисципліни, заохочення, покарання).

3. Методи контролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

7. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

У процесі навчання проводиться попередній, поточний, періодичний (тематичний) та підсумковий контроль. В умовах організації навчального процесу оцінювання відбувається за 100- бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

ПОПЕРЕДНІЙ КОНТРОЛЬ

Попередній контроль проводиться на початку вивчення курсу, теми. Він передбачає з'ясування попереднього рівня знань здобувачів з теми, які вони могли отримати під час вивчення інших навчальних дисциплін або самоосвіти, фактично, окреслює обсяг їх опорних знань. Викладач може використати його результати для визначення ступеня опрацювання певних питань у подальшій роботі.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль передбачає систематичне, регулярне оцінювання навчальних досягнень здобувача (рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок з тем курсу) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях.

Поточний контроль реалізується в різних формах: усне і письмове, фронтальне та індивідуальне опитування; рецензування відповідей; участь у дискусіях, обговореннях; написання творів-есе; підготовка презентацій тощо.

У процесі навчання поточному контролю підлягають:

- глибина, повнота, обґрунтованість відповіді;
- доповнення, запитання до тих, хто відповідає;
- рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (роботі у парах, малих групах), активність під час обговорення питань;
- глибина аналізу наукової та навчальної літератури;
- письмові завдання (тести, контрольні роботи, есе);
- якість самостійного опрацювання питань;
- систематичність роботи на заняттях.

Критеріями оцінки усних відповідей є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- емоційність та переконливість;
- використання для обґрунтування своєї думки основної і додаткової літератури;
- вміння логічно викладати матеріал, аналізувати, порівнювати, робити висновки, узагальнювати;
- культура мови.

Критеріями оцінки письмових завдань є:

- повнота та глибина розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, вміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти, навчальні плани, підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали практичних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи здобувачів.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Верховенство права та права людини у світлі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Практично-методичний посібник викладача. Київ, 2016. 860 с.
2. Вовк Д.О. Бойчук Д.С. Верховенство права і толерантність. Навчальний посібник. «ФОРМ ВІСНОВА» Д.О., 2018. 172 с.
3. Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 436 с.
4. Теорія держави і права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 320 с.

Додаткова:

1. Аллан, Т. Р. С. Конституційна справедливість: ліберальна теорія верховенства права / Т.Р.С. Аллан ; пер. з англ. Ростислава Семківа. - К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2008. 385 с. Включ. покажч.
2. Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права / упоряд. С. Головатий, М. Козюбра, О. Сироїд. К.: Книги для бізнесу, 2008. 988 с.
3. Головатий, Сергій Петрович. Верховенство права [Текст]: у 3 кн. / С. П. Головатий. - К.: Фенікс, 2006 .Кн. 1: Від ідеї - до доктрини. [Б. м.]: [б.в.], 2006. - XXXII, 623 с.
4. Горобець К. Толерантність у ціннісній структурі прав // Філософія права і загальна теорія права. 2016. № 1-2. С. 27-36
5. Горобець К. Чи є толерантність правовою цінністю? // Толерантність у транзитивних суспільствах: філософський, правовий, політичний, соціологічний виміри : збірка наукових статей та есе / упорядкування, наукове редагування і передмова О. Петришина, Д. Вовка, О. Уварової. Харків : Юрайт, 2016. С. 99-110
6. Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві / [за заг. ред. Ю.С. Шемшученка]; Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ: Конус-Ю, 2008. 311 с.
7. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: монографія: у 2 кн. Кн. 2. Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві/ ред.: В. Б. Авер'янов; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.І. Корецького. К.: Конус-Ю, 2008. 311 с.
8. Селіванов, А. О. Конституційна юрисдикція : поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади : монографія / А.О. Селіванов. - Київ : Ін Юре, 2008. 120 с.
9. Таманага, Браян. Верховенство права: історія, політика, теорія / Браян Таманага; пер. з англ. Андрія Іщенка. К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2007. 205 с.
10. Абрамович Р.М. Генезис принципу "закон зворотної дії не має" як складової верховенства права / Абрамович Р. М. // Наукові записки НаУКМА. 2011. Т. 116 : Юридичні науки. С. 60-63.
11. Ватаманюк, Вікторія Мирославівна, Судове тлумачення і принцип верховенства права / В. Ватаманюк. // Українське право. 2006. № 1. С. 248-259.
12. Козюбра, Микола Іванович, Верховенство права: українські реалії та перспективи / М. Козюбра. // Право України. 2010. № 3. С. 6-18.
13. Козюбра, Микола Іванович, Концептуальні основи верховенства права: історія, теорія, практика / Козюбра М. І. // Верховенство права : історія, теорія, практика: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (22 грудня 2010 року) / [редкол: І. С. Гриценко, П. П. Андрушко, І. А. Безклубий та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К.: [Київський університет], 2011.С. 3-10.
14. Лемак, В. Принцип верховенства права : основні загрози / В. Лемак. // Право України. 2010. № 3. С. 44-51.
15. Матвєєва, Юлія Іванівна, Невиконання судових рішень в Україні як порушення принципу правової визначеності / Матвєєва Ю. І. // Наукові записки НаУКМА. 2013.Т. 144-145 : Юридичні науки. С. 24-27.
16. Матвєєва, Юлія Іванівна, Принцип правової визначеності: у пошуках розуміння / Матвєєва Ю.І. // Наукові записки НаУКМА. 2009. Т. 90: Юридичні науки. С. 10-12.
17. Петришин, О. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин / О. Петришин. // Право України. 2010. № 3. С. 24-35.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://portal.rada.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.ac-rada.gov.ua> – офіційний сайт Рахункової палати України.
3. <http://www.ccu.gov.ua> – офіційний сайт Конституційного Суду України.
4. <http://www.kmu.gov.ua/control/> – єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.
5. <http://www.ombudsman.kiev.ua> – офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України.
6. <http://www.president.gov.ua/> – офіційне інтернет-представництво Президента України.
7. <http://www.rainbow.-gov.ua> – офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України.